

ХҒТАР 16.01.45
Ғылыми мақала

Б.С. Бейсенбаева¹ , А.Қ. Рауандина² , Г.К. Жылқыбай^{*3}

^{1,3}Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті,
Түркістан, Қазақстан

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы,
Қазақстан

(E-mail: bbs7682@mail.ru, aitzhamal@bk.ru, zakiton24@mail.ru)

Оқушылардың монологтік сөз мәдениетін дамытуда подкаст әдісінің тиімділігі

Аңдатпа. Бұл мақалада оқушылардың монологтік сөз мәдениетін дамытуда оқу подкастарын қолданылу тиімділігі қарастырылады. Қазіргі білім беру жүйесінде инновациялық әдістердің бірі ретінде подкастар оқу процесін интерактивті әрі қызықты ету үшін кеңінен қолданылуда. Подкастардың білім беру үдерісіндегі артықшылықтары, атап айтқанда, ақпараттың қолжетімділігі, сөздік қорды байыту және тілдік дағдыларды дамыту мүмкіндіктері талданады. Оқу подкастары білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың сөйлеу мәдениетін және коммуникативтік дағдыларын дамытуға оң әсер етеді. Бұл мақала педагогтарға подкастарды оқу процесінде тиімді қолданудың жолдарын ұсыну арқылы қазақ тілін оқытудың сапасын арттыруға бағытталған. Мақаланың басты мақсаты – білім беру подкастары арқылы оқушылардың сөйлеу және тыңдау дағдыларын дамытудың ғылыми негізделген және эксперименталды түрде дәлелденген әдістемелік жүйесін ұсыну. Сонымен қатар подкастардың оқу процесіндегі рөлі анықталып, оларды білім беруде қолданудың ерекшеліктері мен тиімділігі талданады. Мақалада подкаст әдісінің оқушылардың мәтіндерді түсіну, талдау және интерпретациялау қабілетіне әсері зерделенеді. Оқу процесінде подкастарды қолдану оқушылардың тілдік дағдылары мен сөйлеу мәдениетін дамытуға қалай ықпал ететіні анықталады. Зерттеу жұмысының мақсатына сай білім беру процесінде білім беру подкастарын тиімді пайдалану жолдары анықталып, педагогикалық тәжірибеде оның мүмкіндіктеріне баға беріледі. Зерттеу барысында алынған деректер мен талдау нәтижелері негізінде подкастарды оқу процесіне интеграциялаудың артықшылықтары жан-жақты талданады. **Түйін сөздер:** сөйлеу мәдениеті, подкаст, білім беру, тілдік дағдылар, тыңдалым, айтылым, оқу үдерісі, тілдік дағдылар.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2024-149-4-224-238>

Түсті: 25.11.2024; Жөнделді: 04.12.2024; Мақұлданды: 19.12.2024; Онлайн қолжетімді: 28.12.2024

Кіріспе

Цифрлық технологиялардың білім беруде қолданылуы – бұл бүгінгі күні маңызды әрі өзекті тақырыптардың бірі. Заманауи білім беру жүйесінің негізгі мақсаты – оқушыларға сапалы білім беру, олардың жеке тұлғалық және кәсіби дамуын қамтамасыз ету. Бұл мақсатты жүзеге асыруда цифрлық технологияларды білім беру саласына интеграциялау маңызды рөл атқарады. Цифрлық технологияларды білім беруде қолдану – бұл тек білім беру үдерісін автоматтаңдыру ғана емес, сонымен қатар оқыту әдістерін жаңарту, оқу сапасын арттыру және оқушылардың оқуға деген қызығушылығын жоғарылату жолдарын ұсынады. Цифрлық технологиялар білім беру ресурстарын кеңінен қолжетімді етеді. Онлайн платформалар, оқу материалдарының электронды нұсқалары және виртуалды кітапханалар арқылы білім алушылар әлемнің кез келген нүктесінен қажетті ақпаратты ала алады. Сондай-ақ цифрлық технологиялардың негізінде оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыруға көп мүмкіндік туады.

Цифрлық технологиялар оқу процесін белсендендіруге көмектеседі. Виртуалды және аралас оқыту құралдары, ойын элементтері, білім берудегі мультимедиялық технологиялар мен жасанды интеллект элементтері білімді визуалды түрде жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл оқушылардың қызығушылығын арттырып, материалды жақсы меңгеруге ықпал етеді. Цифрлық технологиялар оқу материалдарын әртүрлі форматта ұсынады. Мысалы, электрондық кітаптар, бейнемазмұндар, подкасттар мен интерактивті оқулықтар оқушыларға білім алудың түрлі тәсілдерін ұсынады, олардың оқу процесінде деген қызығушылығын арттырады. Цифрлық технологияларды білім беруде қолдану – бұл білім беру жүйесінің тиімділігін арттыруға, оқушылардың білім сапасын жақсартуға және оқу үдерісін инновациялық тұрғыдан жаңартуға бағытталған маңызды қадам. Оқушылардың монологтік сөз мәдениетін қалыптастыруда және сапалы сөйлеуге дағдыландыруда цифрлық контенттердің қажеттілігі айқын. Сөз мәдениетінің негізгі аспектісі дұрыс сөйлеу мен ойын дұрыс жеткізу десек, подкасттарды оқу нәтижесіне жетудегі тиімді әдістердің бірі ретінде қолдануға болады.

Оқушылардың монологтік сөз мәдениетін қалыптастыру әдеби тілдің орфоэпиялық нормаларымен тығыз байланысты. Сол себепті де монологтік сөз мәдениетін жетілдіру әдеби тілдің нормаларын дұрыс меңгеруден басталады. Сөйлеу шеберлігінің деңгейі де сөз мәдениетінің қалыптасуына бірден бір негіз болады. Олай болса сөз мәдениетін қалыптастыру үшін тілдің грамматикалық, лексикалық, стилистикалық, орфографиялық және орфоэпиялық нормаларын меңгеру керек. Сөз мәдениеті – жеке адамның сөйлеу мәдениетінің маңызды бөліктерінің бірі. Сөздерді нормаларға сәйкес, дұрыс және орынды қолдану сөз сапасының деңгейін байқатады. Ғалым Н. Уәли «Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері» атты монографиясында қазақ сөз мәдениеті тілдік аспектімен қатар, коммуникативтік-прагматикалық, когнитивтік және лингвомәдени, этикалық және лингвоэкологиялық тұрғыдан қарастырылып, қазақ сөзінің коммуникативтік сапаларын объективті түрде анықтаудың және тілдік нормаларды кодификациялаудың теориялық негіздерін құрайтын концепциялық тұжырым ұсынды [1]. Ғалымның «Сөз мәдениеті» атты еңбегінде «Дұрыс сөйлеп, дұрыс жаза білуге дағдыланған, әдеби тіл нормаларына төселген адамның сөйлеген сөзі де, жазғаны да кедір-бұдырсыз болып, жатық шығады. Тіл амалдарын дұрыс қолданып, әдеби тіл нормасын сақтап, одан жөнсіз ауытқымауы сөз жатықтығы деп түсінуге болады. Тіл амал-тәсілдерін дұрыс жұмсауға, сөз жатықтығына ғана қанағат етіп қою жеткіліксіз. Сөйлеушінің сөзі әдеби тілдің нормасына сай, дұрыс жұмсалуды және «тілге жеңіл, жүрекке жылы тиетіндей», ой мен сезімді дәл жеткізе алатындай әсерлі болуы да қажет. Тілде толып жатқан амал-тәсілдер бар. Солардың ішінен қарым-қатынас жасаудың мақсатына сай келетін аса қажеттісін талғап ала білу арқылы ой мен сөзді дәлме-дәл жеткізе білу шеберлігі – сөз мәдениетінің биік шыңы. Мұндай шеберлік ең алдымен тіл амалдарын әдеби тіл нормасына сай, дұрыс қолданудан, сөз жатықтығынан басталады. Ондай қасиетке ие болғанда ғана барып сөйлеуші, жазушы сөз байлығын, сөз тазалығын, сөз дәлдігін, сөз әсерлігі тәрізді т.б. сапалармен тыңдаушысын я оқушысын баурап алып

отырады» [2, 5-6]. Ғалым Н. Уәли «Қазақтың дәстүрлі сөзсаптамасы: тілтанымдық үзіктер» атты жинағында ғалымның қазақтың сөзсаптамасы, сөз мәдениеті, әдеби тіл нормасы, тіл заңдылығы, тіл тазалығы және т.б. мәселелерін сөз еткен мақалалары жинақталған [3]. Жалпы қазақ тіл білімінде қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздеріне байланысты зерттеулер жасаған ғалымдардың бастауында Ахмет Байтұрсынұлы тұрғандығы белгілі. Ғалым «Сөз өнерінде жұмсалатын зат – сөз» дей келе, тіл қисыны, сөз талғау, тіл тазалығы, тіл анықтығы, тіл дәлдігі, тіл көрнекілігі деген мәселелерге «Әдебиеттанушы» еңбегінде тоқталып өтеді [4, 162-165]. Тіл мәдениетін зерттеу нысаны ретінде Р. Сыздықованың еңбектерін атап өтсек болады. Ғалымның «Сөз қолданысы және әдеби норма» [5], «Сөз құдіреті» [6], «Ауызша дамыған қазақ әдеби тілі» [7], «Тілдік норма және оның қалыптануы (кодификациясы)» [8], «Сөз сазы (сөзді дұрыс айту нормалары)» [9] т.б. атты еңбектерінде сөз мәдениетінің мәселелері қарастырылады.

Ғалым Ф. Оразбаеваның «Тілдік қатынас негіздері» [10] еңбегінде тілдік қатынас (коммуникация) мәселелері теориялық тұрғыдан жан-жақты қарастырылады. Ф.Оразбаева тілдік қатынас жалпы адамзаттың ойына, ойлау жүйесіне тікелей байланысты құбылыс екендігін айтады. «Ол ең алдымен, сыртқы объективті шындықты қабылдаудан, жеткізейін деген хабарды пайымдаудан тұрады» [10, 50]. Тілші ғалым тілдік қатынасты хабардың пайда болуы, хабардың сыртқа шығуы, хабардың жеткізілуі, хабардың қабылдануы, хабардың жауабы деп бірнеше кезеңге бөліп қарастырады. «Тілдік қарым-қатынас болу үшін, хабарды қабылдап алумен ғана шектелу біржақты процесс болып қалады, енді тілдік қатынас жүзеге асу үшін, қабылданған хабарға көңіл аудару, яғни оны сарапқа салу, бағалау, түсіну, сосын жауап қайтару шарт. Яғни түсіну арқылы оған жауап қайтару қажеттілігі туады. Сөйтіп, хабар жаңарып, келесі сатыға өтеді, яғни жаңа хабар шығады. Сонымен хабар жауапқа ие болып, жаңа қарым-қатынасқа жол ашады» [10, 21]. Айтылуға тиіс хабар сөйлем, диалог, монолог арқылы сыртқа шығады. Тілдік қарым-қатынас ауызша да жазбаша да жүзеге асады.

Қазақ тілін оқыту үдерісінде цифрлық технологиялар мен жаңа инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастырудың тиімділігі айқын. «Цифрлық білім беру ресурстары сабақ мазмұнын жаңа технологиялар арқылы толықтыруға, түрлі тапсырмалар арқылы түрлендіруге, ақпараттарды есте сақтауға, білім алушының пәнге деген қызығушылығын аудиовизуалды материалдар арқылы дамытуға мүмкіндік береді» [11, 103]. Оқу жүйесінде цифрлық ресурстарды пайдалану – білім сапасын көтеріп, заман талабына сай бәсекеге қабілетті тұлға дайындауға жағдай жасайды.

Сөз саптау тәсілдері мен сөйлесім түрлерінің теориялық негіздерін зерттеп, бір жүйеге түсірген, оларды сөз мәдениеті тұрғысынан қарастырған зерттеулердің бірі – Ж.Т. Дәулетбекованың «Сөз мәдениеті – тілдік білім нәтижесі» атты монографиясы, «Сөйлей білу – өнер» атты еңбектері. Ғалым «Сөйлей білу – өнер» атты еңбегінде: «Сөйлесім түрлерінің ауызша және жазбаша түрге бөлінуі, монологтік сөз, диалогтік сөз, полилогтық сөз деп ажыратылуына, сөйлеудің функционалдық қатысымдық типтері деп топтастыруына бірнеше фактор негіз болады» деп [12, 19] сөйлесім түрлері мен олардың ішкі жіктелімдерін анықтап, ерекшеліктерін талдайды.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың танымдық қабілеттері мен монологтік сөз мәдениетін дамыту – маңызды мақсаттардың бірі. Білім беру саласындағы инновациялар мен жаңа технологиялар білім беру үдерісін тиімді әрі қызықты етуге бағытталған көптеген құралдар мен әдістерді ұсынады. Соның бірі – оқу процесіне білім берудегі подкасттарын қолдану. Оқу подкасттары тыңдау және ақпаратты қабылдау жолымен білім беру процесін жаңаша ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар білім берудегі подкасттар сөйлеу әрекеттерін, адамның айтпақ ойын дұрыс тұжырымдап жеткізуге үйренудің бірден-бір тиімді жолы. Подкасттар – бұл аудио немесе бейнемазмұнды файлдар. Олар интернет арқылы таратылады және тыңдаушыларға түрлі тақырыптарды еркін түрде зерттеуге мүмкіндік береді. Подкасттар білім беру саласында өзекті құрал ретінде қарастырылып, оқушылардың тыңдау дағдыларын дамытуға, ақпаратты сараптау мен интерпретациялауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар подкасттар оқушылардың монологтік сөз мәдениетін

дамытуға, сөздік қорларын байытуға, коммуникативтік және танымдық дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді. Олай болса сөз мәдениетін қалыптастырудың жаңа құралдарының бірі ретінде подкасттарды оқу үдерісіне пайдаланудың тиімділігі айқын.

Оқушылардың монологтік сөз мәдениетін қалыптастыруда қарым-қатынастың ауызша түрінің, мәлімет беру мен ақпарат алмасудың маңызы зор. Сөйлеу процесі есту, есте сақтау, болжау, зейін және ой қорытындылау сияқты күрделі психологиялық әрекеттердің болуымен сипатталады. Сөйлеу үш кезеңмен сипатталады. Олар: жоспарлау кезеңі, іске асыру кезеңі және бақылау кезеңі. Сөйлеу кезеңіндегі ой сөздік қор, ана тілінің грамматикалық ерекшеліктеріне қарай сөйлемдерді дұрыс құру және ой қорыту арқылы қалыптасады. Сөйлеуде сөйлеудің мазмұндылығы мен оның мәнерлілігіне назар аудару маңызды болып келеді. Сөздің мағыналылығы ойдың айқындығы, ал сөздің мәнерлілігі сөйлеу интонациясы мен артикуляциялық аппаратқа тығыз байланысты. Монологтік сөйлеу адамның, баяндамашының, мұғалімнің, оқушының сөзі. Монологтік сөз алдын ала жоспарланып, белгілі бір жүйемен баяндалған сөз. Монологтік сөйлеуде логикалық ойлау жағына қатаң талаптар қойылады. Сонымен қатар, мағыналылығы, түсініктілігі, мәнерлілігіне де көп көңіл бөлінеді. Монологтік сөйлеудің белсенді және ерікті түрін қалыптастыруда подкасттарды қолданудың тиімділігі айқын.

Әдіснама

Зерттеу мақсатына орай, мақала жазуда эмпирикалық зерттеу әдісі қолданылды. Эмпирикалық зерттеу – бұл нақты деректер мен тәжірибеге негізделген ғылыми зерттеу әдісі. Мақаланы жазу барысында эмпирикалық зерттеу әдістері бойынша зерттеу мәселесін анықтау, гипотеза қою, зерттеу әдісін таңдау кезеңдері бойынша жұмыстар жүргізілді. Қазақ тілін оқытуда оқушылардың монологтік сөз мәдениетін қалыптастыру барысын анықтау мақсатымен бақылау эксперименті жүргізіліп, білім беру подкасттарын қолдану тиімділігіне сараптама жасалынды. Оқушылар арасында зерттеу сұрағына байланысты сауалнама алу арқылы зерттеуге қатысты мәселе анықталды.

Тәжірибелік-эксперименттік алаң ретінде Шымкент қаласындағы «Жалын» жалпы орта мектебі таңдалып алынды. Оқушылардың монологтік сөз мәдениетін подкаст материалын пайдалану арқылы арттыру мәселесін зерттеу барысында әдістемелік экспериментке осы мектепте оқитын барлығы 35 оқушы қатысты.

Нәтижелер мен талқылау

Монологтік сөйлеудің *монолог-хабарлама, монолог-сипаттама, монолог-талқылау, монолог-пайымдау, монолог-суреттеу, монолог-сендіру, монолог-әңгімелеу, монолог-пікір* сияқты түрлерін атап кетсек болады. Монологтік сөйлеу ауызша және жазбаша түрде көрініс береді. Ауызша (тыңдау және сөйлеу), жазбаша (оқу және жазу) қарым-қатынас негізінде құрылады. Қазақ тілін оқу үдерісінде монологтік сөйлеуді қалыптастырудың ең басты мақсаттарының бірі – білім алушыларды сөйлеуге үйрету. Сөйлеу адамдар арасында өз ойын жеткізу, дәлелдеу, сендіру, эмоционалды сезімдерін білдіру түрінде қалыптасатын тілдесудің түрі. Сөйлеу диалогтік және монологтік деп екіге бөлінеді. Монолог сөйлеу белгілі бір адамның өз ойын, оқиғаны баяндауын, хабар не ақпарат айтуын білдіреді. Қазақ тілі сабақтарында білім алушыларды монолог түрінде пікір айтуға үйрету, өз ойын дұрыс жеткізуге дағдыландыру мұғалімнің алдындағы негізгі міндеттердің бірі.

Монологтік сөз репродуктивті сөйлеу және продуктивті сөйлеу түрінде келеді. Оқушылардың бойына дайындалмаған продуктивті сөйлеуді дамыту қазіргі таңда оқыту үдерісіне қойылатын негізгі талаптардың бірі. **Монологтік сөйлеудің негізгі коммуникативтік функцияларына мыналарды атап өтсек болады:**

- **Ақпараттық** – тыңдаушыларға белгілі бір оқиға, іс-әрекет, пәнге байланысты тақырыптар төңірегінде ақпарат беруге бағытталған. Монологтік сөйлеуге үйретудің ақпараттық қызметі сөйлеуші адамға өз ойын түсінікті әрі анық жеткізуді талап етеді. Монологтік сөйлеуде ақпаратты дұрыс әрі сөйлеу шеберлігімен жеткізу үшін оған оқушыларды дағдыландыру қажет.

- **Ықпалды** – тыңдаушысын өзіндік ой-пікіріне, көзқарастарына немесе әрекеттердің дұрыстығына сендіру;

- **Эмоциялы-бағалау** – оқиғалар мен сюжеттерді баяндауда, белгілі бір тақырып төңірегінде өзіндік пікір білдіруде монологтік сөйлеушінің эмоциясын, ішкі-көңіл күйін байқату. Бұл функция сөйлеудің тыңдаушыларға әсерін күшейтуге көмектеседі.

Монологтік сөз мәдениетін қалыптастыруда төмендегідей критерийлерді ескерген жөн:

- 1) Монологтік сөйлеудің түрлерін тиімді пайдалану;
- 2) Ойын жүйелі, қисынды жеткізу;
- 3) Тақырыптың ашылу деңгейінің жоғары болуы;
- 4) Ауызша баяндауда сөйлемдерді лексикалық-грамматикалық, синтаксистік жағынан дұрыс құру;
- 5) Монологтік сөйлеудің шығармашылық сипатының басым болуы;
- 6) Сөз мәдениеті мен қазақ тіліне тән орфоэпиялық заңдылықтарды, сөз мәнерлігін сақтау.

Қазақ тілі сабақтарында оқушылардың монологтік сөз мәдениетін дамытудың әдістемелік жүйесін ұсыну тілдік тұлғаны қалыптастырудың бірден бір тиімді жолы. Қазақ тілі сабақтарында 9 сынып оқушыларына монологтік сөз мәдениетін меңгертуге білім беру подкасттарын пайдалану өз нәтижесін байқатты. Подкасттарды сөйлеу мәдениетін қалыптастыру үшін тиімді пайдалану бірнеше маңызды аспектілерге негізделеді. Подкасттарды білім беру мақсатында қолдану сөйлеу дағдыларын жетілдіру және коммуникативтік қабілеттерді арттыру үшін қажетті әдістердің бірі. Бұл мақсаттарға жету үшін бірнеше негізгі қағидаларға назар аудару керек.

Біріншіден, тақырыпты дұрыс таңдау қажет. Сөйлеу мәдениетін қалыптастыру үшін қызықты әрі өзекті тақырыптарды таңдау оқушылардың назарын өзіне аударады. Бұл тыңдаушының қызығушылығын арттырады және сөйлеу материалдарын тереңірек түсінуге көмектеседі.

Екіншіден, подкасттарды тыңдау барысында әртүрлі сөйлеу мәнерін, интонацияларға мән берген дұрыс. Ол оқушының сөйлеу мәнерін қалыптастыруға септігін тигізеді.

Үшіншіден, подкасттағы айтылған ойларды қайталау сөйлеу дағдыларын жақсартуға көмектеседі. Осылайша оқушылар өз ойларын дұрыс жеткізуге дағдыланады.

Төртіншіден, подкаст тыңдау кезінде тақырып бойынша айтылған сөздер мен терминдерді тереңірек түсінуге көңіл бөлу керек. Бұл сөздердің және терминдердің нақты мағынасын түсінуге көмектеседі және сөйлеу кезінде оларды дұрыс қолдануға мүмкіндік береді.

Бесіншіден, сөйлеу жаттығуларын жасап, оқушы өз даусын жазып алса, бұл сөйлеу қабілетін бағалап, қажетті түзетулер енгізуге жағдай туғызады.

Алтыншыдан, подкаст тыңдаған кезде тыңдаушының рөлінде болу арқылы сөйлеу мәдениетінің өзіндік қыр-сырын, сөздердің дұрыс қолданылуын және сөздердің лексика-семантикалық және когнитивтік сипаттарын тереңірек түсінуге қалыптасады.

Подкасттарды сөйлеу мәдениетін қалыптастыруда тиімді пайдалану сөйлеу дағдыларын дамытуға және коммуникативтік қабілеттерді арттыруға ықпал етеді. Подкасттарды тыңдау, оларды оқу мақсатында қолдану сөйлеу тәжірибесін шыңдауға және тілдік дағдыларды жетілдіруге мүмкіндік туғызады.

Бүгінгі таңда әңгімелесу подкасттары ең танымал подкасттардың бірі. Әңгімелесу подкасттары бір немесе бірнеше адам тақырыпты талқылайтын аудио немесе видео жазбалардан тұрады. Мұндай подкасттарда жаңалықтар не өзге де өзекті мәселелер талқыланып, қатысушылар өз ойларын ортаға салады. Подкасттардың келесі бір түрі көркемдік подкасттар көркем аудио мәтіндердің жиынтығынан тұрады. Жалпы подкасттың түрлерін төмендегідей типтерге бөліп қарастырсақ болады:

- *Chatchat (достық әңгіме немесе достық чат)* – бұл берілген тақырыптағы әңгіме, мысалы, қатысушылар белгілі бір тақырып бойынша пікірлеседі. Мұндай подкастты 3-4

адам біріге отырып жазады. Бұл подкасттарда тыңдаушының назары талқыланып жатқан тақырыптағы мәселеге ауып, тыңдаушы назарын өзіне аударады. Осылайша тыңдаушының қызығушылығын тудырады.

- *Interview (сұхбат)* – подкасттарды қызықтыратын тақырып бойынша сарапшы адаммен әңгіме.

- *Storytelling, сторителлинг немесе нарратив* – белгілі бір оқиға туралы, әдетте сюжетті оқиғаны тізбектей баяндау.

- *Monologue (монолог)* – берілген тақырып бойынша еркін форматта сөйлеушінің сөзі. Әдетте тыңдаушың назарын өзіне аудару үшін және тыңдаушысын шаршатып алмау үшін монологтік подкасттар 5-7 минуттан аспай жазылуы тиіс.

Білім беруде подкасттарды әртүрлі пәндерді оқытуда пайдалануға болады.

Подкасттарды пайдаланудың тиімділігі мен мүмкіндіктері:

1. Көп функционалдылық. Біріншіден, подкасттар белгілі бір пән бойынша шағын лекция немесе тыңдау жаттығулары ретінде оқу құралы қызметін атқара алады.

Екіншіден, подкасттар арқылы көтерілген мәселені бейресми талқылау сәтті болуы мүмкін.

2. Медиа құзыреттілігі, яғни подкаст ақпаратты тасымалдаушы және таратушы ретінде заманауи электронды және цифрлық кеңістікке сәйкес келеді. Ақпаратты үнемі тыңдау сөйлеу дағдыларын дамытуға септігін тигізеді.

3. Интерактивтілік. Білім алушылар аудио жазу арқылы өз ойларын білдіруге мүмкіндік алады. Көтерілген мәселе бойынша дәлелдер келтіреді және оқу мәселелерін шеше алады.

4. Оқушының жеке ерекшеліктерін ескере білу. Оқушылар подкастты кез келген ыңғайлы уақытта, ыңғайлы жерде тыңдай алады. Олай болса, оқу подкасттары инклюзивті оқытуда да тиімді әдіс ретінде қолданыс табу мүмкіндігі бар. Сондай-ақ мұғалім оқу бағдарламасы бойынша өзінің аудио сериясын құрып, оларды оқу материалы ретінде пайдалана алады.

Подкасттарды білімділік мақсатта пайдалану, ең алдымен, сөйлеу және тыңдау дағдыларын жақсартуға әсер етеді. Педагогика ғылымдарының докторы П.В. Сысоев «Шет тілін оқытудағы подкасттар» атты мақаласында подкаст әдісінің 3 кезеңнен (орнату, процедуралық, бағалаушылық) және 11 қадамнан тұратын дағдыларды дамыту алгоритмін атап көрсетеді. Подкасттарды П.В. Сысоев ана тілінде сөйлейтіндер үшін жасалынған және білім беру мақсатында жасалынған подкасттар деп бөліп классификациялауды ұсынады [13]. Төмендегі келтірілген кестеде П.В. Сысоевтың ұсынған подкаст әдісі арқылы дағдыларды дамыту алгоритмі көрсетілген.

Кесте 1. Подкаст арқылы оқушылардың әртүрлі дағдыларын дамыту алгоритмі

1-қадам. Жұмысты жоспарлау	5-қадам. Подкаст тақырыбын таңдау және мәтінін дайындау	9-қадам. Подкасттарды сыныпта талқылау
2-қадам. Подкаст қызметінде подкасттарды орналастыру және интернет-пікірталас ұйымдастыру ережелерімен танысу	6-қадам. Подкастты дыбыстық жазу	10-қадам. Өзін-өзі бағалау
3-қадам. Мұғаліммен бірлесе отырып, белгілі бір тақырып бойынша подкаст парақшаларын таңдайды	7-қадам. Оқушылар жазған подкасттарды тыңдау	11-қадам. Мұғалімнің бағалауы
4-қадам. Мұғалім оқушыларға подкаст жасауда интернет желісін пайдаланудағы ақпараттық қауіпсіздік туралы ақпарат береді.	8-қадам. Подкасттарды желіде талқылау, пікірлер жазу	

Подкастарды білім беру мақсатында қолдану ең бірінші оқушының тыңдалым және айтылым дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар подкастармен жұмыс жасау барысында оқушылар өз ойларын жүйелеуге, сыни тұрғыдан ой айтуға, тілдік нормаларды сақтап сөйлеуге, қазақ тілінің өзіндік орфоэпиялық заңдылықтарын сақтауға үйренеді. Подкастарды қолдану арқылы сабақтарды ұйымдастыруды үш кезеңге бөліп қарастыруға болады.

Бірінші, аудиомәтінмен жұмыстың мәтінге дейінгі кезеңі,

Екінші, аудиомәтінмен жұмыстың мәтіндік кезеңі,

Үшінші, аудиомәтінмен жұмыстың мәтіннен кейінгі кезеңі.

Подкаст материалдарының тілдік мазмұнына қойылатын негізгі талаптар:

– оқушылардың жас ерекшелігін ескеру;

– оқу бағдарламасы мен оқу мақсаттарына сәйкес болуы;

– ұсынылатын подкасттардың дыбыстық дизайнының сапасы (сөйлеудің табиғи қарқыны, дикцияның анықтығы және интонацияның мәнерлілігі) жоғары болу керек.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері үшін подкастарды қолдану ерекше назар аударуды қажет ететін әдіс. Подкастары қолдану мәтіндер мен әдеби шығармаларды тереңірек түсінуге және талдау қабілеттерін дамытуға, сондай-ақ шығармашылық ойлау мен сыни пікірлерді қалыптастыруға жағдай туғызады. Подкасттар осы міндеттерді орындауға тиімді көмекші құрал бола алады.

Цифрлық жазбалар болып табылатын подкасттар монологтік сөз мәдениетін қалыптастырудың өте танымал техникалық құралы. Тілді оқыту, тіл мәдениеті дағдыларын қалыптастыруда компьютерлік технологиялар оқытудың бірден-бір тиімді әдісі. Подкаст мұғалімдер білім беру мазмұнын жетілдіру және сыныптан тыс оқытуды ынталандыру үшін пайдаланатын жаңа құралдардың бірі ретінде қолданылуда. Подкаст білім алушылардың тыңдалым, айтылым дағдыларын дамытуға септігін тигізеді. Подкасттардың тілдік дағдыларды қалыптастырудағы қызметі туралы шетелдік ғалымдардың зерттеулерін атап көрсетугімізге болады. Масудула Хасан «Тілді оқытудағы подкаст қосымшалары: соңғы зерттеулерге шолу» [14] атты мақаласында тілді оқытуда подкасттарды қолдану арқылы білім беру мазмұнын жетілдіру, сыныптан тыс оқуды ынталандыру мәселелерін сөз етеді. Сонымен қатар подкастардың тек сөйлеу мен тыңдауда ғана емес, басқа да тілдік дағдыларды қалыптастырудағы тиімділігін анықтайды. Биргит Филлипс «Тілді үйренудегі студенттер шығарған подкасттар – студенттердің подкасттарды қабылдауын зерттеу» [15] атты мақаласында подкасттар тілді меңгеру параметрлерінде сөйлеу дағдыларын дамытуға арналған пайдалы құрал болып табылатынын атап өтеді. Мақалада білім алушылардың өздері жасаған подкастары олардың сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың бірден-бір негізгі көзі екендігін алға тартады. Михаэла Г. Рамирестің «Тілді оқыту үшін подкастарды пайдалану: әдебиеттерге жүйелі шолу» [16] атты зерттеуінде подкасттарды пайдалану жас ұрпақ үшін қызықты әрі тиімді екендігіне шолу жасайды. Әсіресе подкасттарды пайдалану тіл үйренуге арналған өте танымал техникалық құрал екендігі талданады. Мариса Йоэстара, Заяна Путридің «Подкаст: EFL студенттерінің тыңдау және сөйлеу қабілетін жақсартудың балама жолы» атты мақаласы [17] тыңдау мен сөйлеу өнімділігін жақсартуда подкастты пайдаланудың тиімділігін қарастыруға бағытталған. Хабиб Алви Жамалул Лайель, Эди Сусенонның «Жасөспірім білім алушыларға арналған подкаст материалын пайдалану арқылы сөйлеу шеберлігін арттыру» атты зерттеуінде [18] подкасттар оқушылардың сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың тиімді құралы ретінде қарастырылады. Ғалымдардың тұжырымдауынша, подкаст контенттерін пайдалану білім алушылардың сөйлеу мәдениетін жақсартады. «Тіл үйренуде айтылым мен интонацияны жақсарту үшін подкасттарды пайдалану» атты М.Л. Харрис, С.Ж. Уильямстың мақаласында зерттеушілер подкасттардың айтылым мен интонация мәселелерін шешудегі тиімділігін талқылайды. Л.Б. Томпсон, Х.К. Лидің «Подкасттарды тіл білімінде тыңдау және сөйлеу дағдыларын арттыру құралы ретінде пайдалану» атты зерттеуінде оқу подкасттарын тыңдау және сөйлеу дағдыларын арттырудағы тиімді білім беру құралы ретінде пайдаланылуды

ұсынады. Бұл мақалаларда подкасттардың сөйлеу мәдениетін және тіл үйренуді жетілдіру жолындағы мүмкіндіктері қарастырылған.

Подкаст – оқушылардың тіл мәдениетін дамыту үшін өте күшті құралдардың бірі. «Тіл мәдениеті дегеніміз – оқыту үдерісінде, отбасында, жалпы адамдардың қарым-қатынасы негізінде жазбаша және ауызша тілді игеру деңгейі. Ойды дұрыс, түсінікті, анық, дәл, әсерлі әрі әдеби нормасын сақтай, тіл тазалығын сақтай жеткізе білу шеберлігі» [19, 250]. Подкасттарды білім беру саласында тиімді құрал ретінде қолдану, оларды оқыту әдісі ретінде пайдаланудың тиімді жақтарын атап өтсек:

1. Қолжетімділік және икемділік. Оқушылар подкасттарды кез келген уақытта, кез келген жерде тыңдай алады. Бұл олардың оқу процесін өздерінің кестелеріне сәйкес реттеуге мүмкіндік береді.

2. Сабақ мазмұнын әртүрлі тәсілдермен ұсыну. Подкасттарды ұймдастыруда әңгімелесу, сұхбат немесе баяндау арқылы ақпараттар беріледі. Бұл оқу үдерісінде әртүрлі тақырыптарды түсіндіруде пайдалы болып келеді.

3. Өзара әрекеттестік және талқылау. Подкасттарды тыңдағаннан кейін оқушылар өз ойларымен бөлісу үшін топтық жұмыстар жасайды. Кейбір подкасттарды тыңдау арқылы білім алушылар тақырып бойынша туындаған сұрақтарға жауап алады.

4. Мотивация және қызығушылықты арттыру. Подкасттарды білім алу процесіне қолдану білім алушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.

5. Оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастырады. Подкасттарды тыңдау тыңдаушылардың аудио тыңдау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Подкасттарда талқыланған мәселелер бойынша пікір айту, ой қорыту, талдау жұмыстарын жүргізу оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Подкасттарды білім беру процесіне тиімді әрі дұрыс пайдалану маңызды. Оқытушылар подкасттардың мүмкіндіктерін толық пайдалану үшін олардың мазмұнын, мақсатын және оқу жоспарымен сәйкестігін ескеруі қажет.

Қазақ тілін оқытуда подкасттарды пайдалану – бұл оқытудың заманауи тәсілдерінің бірі. Подкасттар әртүрлі дағдыларды дамытуға септігін тигізеді. Мысалы:

- Тыңдалым және айтылым дағдылары қалыптасады. Подкасттар тыңдалатын форматта болғандықтан, олар оқушылардың тыңдау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Подкасттарды тыңдау арқылы білім алушылар белгілі бір тақырып төңірегіндегі сөздермен, терминдермен танысады.

- Сөздердің мағыналарын түсіну, сөздік қорды байытады. Подкасттарда әр түрлі тақырыптарды тыңдау білім алушылардың сөздік қорын кеңейтуге мүмкіндік береді.

- Грамматикалық құрылымдар. Подкасттар арқылы оқушылар сөйлемдердің түрлі грамматикалық құрылымдарда жасалуын табиғи контексте байқап, дұрыс сөйлеуге үйренеді.

- Қызығушылықты арттыру, мотивация беру. Подкасттардың мазмұны білім алушылардың қызығушылығын оятып, білім алу мотивациясын арттырады.

- Интербелсенділік. Кейбір подкасттар сұрақтар қою немесе пікірлер қалдыру арқылы оқыту үдерісін белсендіреді.

- Адаптивті оқу. Оқушылардың жеке қабілеттері мен қажеттіліктерін, сонымен қатар олардың қызығушылығы мен әртүрлі жағдайларға бейімделуін барынша ескеру.

- Қайта тыңдау мүмкіндігі. Білім алушылар подкасттарды бірнеше рет тыңдай отырып, қиындық туғызатын жерлерін қайта түсінуге мүмкіндік алады.

Подкасттар – тыңдалатын медиа контент түрі ретінде білім беру саласында жаңа мүмкіндіктер ұсынып отыр. Қазақ тілін оқыту мен басқа да пәндерде подкасттарды қолдану оқушылардың айтылым дағдысын дамытуда тиімді құрал ретінде қолдануға болады. «... сөйлесім әрекетінің бір құраушысы болып саналатын айтылым монологтік сөзбен толық сәйкес келеді. Сондықтан айтылым мәдениеті мәселесін тек диалогтық тұрғыдан емес, монологтік сөйлеу мәдениетімен байланыстыра қараған дұрыс. Себебі айтылымда нақты қойылып отырған мәселе туралы адам өз ойын түсінікті, жүйелі етіп айтуы тиіс. Оның

үстіне монологтік сөз тілдің ауызша және жазбаша формасының екеуіне де қатысты. Ол жазбаша дайындалып, жұртшылық алдында ауызша айтылады» [20, 43].

Монологтік сөйлеу – бір адамның ойын баяндау, әңгімелеу, пайымдау, талдау, тұжырым және қорытынды жасау сияқты сөйлеу дағдыларын байқататын ойды дұрыс жеткізудің бірден-бір жолы. Монологтік сөйлеу кез келген тілді меңгеруде ең маңызды аспект болып табылады. Олай дейтініміз сөйлеусіз тіл дамымайды. Шешендік шебер сөйлеу үшін, әрбір тілдің өзіне тән грамматикалық құрылымы, фонетикасы, сөздік құрамы сияқты ерекшеліктерін меңгеру керек. Оқушыларды өз ойларын еркін жеткізе алуға дағдылану үшін сөйлеу қабілетін дамытуға арналған тапсырмалар мен жаттығулар қажеттілігі туындайды. Осы орайда оқушылардың монологтік сөз мәдениетін дамытудың ғылыми-әдіснамалық негіздерін саралап, монологтік сөздің түрлерін меңгерудің әдістемесін жасау және оның тиімділігін эксперимент арқылы дәйектеу осы мәселені шешудің бірден бір жолы. Осыған байланысты монологтік сөйлеуге үйретудің мақсаты – адамның ойын логикалық жүйелі, дәйекті, толық және дұрыс жеткізу арқылы сөйлеудің монологтік дағдыларын қалыптастыру. Бақылау экспериментінің алғашқы кезеңінде Шымкент қаласындағы «Жалын» жалпы орта мектебі оқушыларынан монолог, монологтік сөз және монологтік сөз мәдениеті туралы білім, білік, дағдыларын анықтау мақсатында сауалнама жүргізілді. Оқушылардың монологтік сөз мәдениеті бойынша алған білімдері мен қалыптасқан дағдылары тексерілді.

Кесте 2. Бақылау кезеңіндегі сауалнама

№	Сұрақ	Жауап нұсқалары
1	Монолог дегеніміз не?	Екі немесе бірнеше адамның әңгімелесуі Бір адамның ішкі ойы, пікірінің көрінісі
2	Монологтік сөйлеу дегеніміз не?	Басқа адамға немесе өзіне қарата айтылған жалғыз адамның сөзі Бірнеше адамның пікірлесуі, сөйлесуі
3	Сөз мәдениеті дегеніміз не?	Әдеби тілдің нормаларын сақтап сөйлеу, тіл тазалығы Күнделікті өмірде қолданылатын ауызекі сөйлеу үлгісі
4	Монологтік сөз мәдениеті деген ұғымды білесіз бе?	Иә жоқ
5	Подкаст дегеніміз не? (ашық сұрақ)	(Берілген ашық сұраққа өз ойларыңды жазыңдыр)
6	Подкасттардың сөз мәдениетін дамытуға тигізетін әсері қандай? (ашық сұрақ)	(Берілген ашық сұраққа өз ойларыңды жазыңдыр)

Сауалнама нәтижесінде оқушылардың басым көпшілігінің «монолог» сөзінің анықтамасын біліп, «монологтік сөйлеу», «монологтік сөз мәдениеті» деген ұғымдарды толық түсінбейтіндігін анықтадық. Жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша 9 сынып оқушыларына монологтік сөз мәдениетін меңгерудің тиімді әдістемесін жасау міндетін алдымызға қойдық. Монологтік сөз мәдениетін дамыту үшін шығармашылық және жеке қабілеттерді ескере отырып төмендегі 3-кестеде көрсетілген тапсырмалар жүйеленді. Ұсынылып отырған тапсырмалар қазақ тілін оқытуда оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Кесте 3. Оқушыларға берілген тапсырма түрлері

№	Тапсырма атауы	Тапсырманың сипаты
1	Ұсынылған контентті тыңдау және негізгі идеяны айту	Оқушылар тыңдалымның негізгі идеясы мен онда берілген ақпаратты анықтап, оларды жазбаша не ауызша түрде ұсынады.
2	Қысқаша мазмұн баяндау	Оқушыларға аудио не видео контенттің мазмұнын баяндау тапсырылады. Ол мәтінде берілген ақпаратты оқушылардың түсініп, мәтіндегі негізгі ойларды айқындауға көмектеседі.
3	Контент бойынша өз пікірін білдіру	Оқушылар аудио, не видео контенттер арқылы берілген материалдарға сүйене отырып, өз пікірлерін немесе ұсыныстарын дайындайды, оларды басқа оқушылармен бөліседі.
4	Мәтін мазмұндарын салыстыру	Оқушылар әртүрлі подкасттар немесе видеолар арасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтарды салыстырып, оларға талдау жасайды.
5	Тыңдалған аудио не видео контенттер бойынша сұрақтарға жауап беру	Оқушылар сұрақтарға жауап бере отырып, аудио не видео контенттерді қаншалықты түсінгендерін байқатады.
6	Өз подкастын немесе видеосын жасау	Оқушылар өздері контент дайындап, оны монолог түрінде ұсынуы қажет. Мысалы, өздері қызықтырған тақырыпта подкаст жазып немесе видео түсіріп, оны сыныпқа көрсетеді. Бұл тапсырма шығармашылықты дамытуға және жаңа медиа құралдармен жұмыс істеу дағдысын қалыптастыруға көмектеседі.
7	Ұсынылған аудио не видео контенттер бойынша қысқаша шығармашылық монолог жазу немесе негізгі ойды ауызша баяндау	Оқушылар аудио не видео контенттерді тыңдау арқылы қысқаша монолог дайындап, негізгі идеяларды, фактілерді немесе пікірлерді өз сөздерімен жеткізеді. Бұл тапсырма оқушылардың монологтік сөйлеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мысалы, егер подкаст экологиялық мәселелерді қозғайтын болса, оқушылар экология мәселелері туралы өз көзқарастарын білдіреді.
8	Монолог арқылы баяндау	Оқушылар белгілі бір аудио немесе видео контентті тыңдап немесе көріп, оны өз сөздерімен толықтай баяндап береді. Бұл тапсырма оқушылардың тыңдалым және айтылым дағдыларын бір мезгілде қалыптастыруларына ықпал етеді.

3-ші кестеде келтірілген тапсырмалар оқушылардың монологтік сөйлеу мәдениетін дамытуға, олардың сөздерді дұрыс қолдану, ойды жүйелі түрде жеткізу қабілеттерін арттыруға бағытталған. Зерттеу жұмысының нәтижесінде, 9 сынып оқушыларының монологтік сөз мәдениетін жетілдіруге жол ашатын бағыттар айқындалды. Сонымен қатар зерттеу тақырыбына байланысты отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми-әдістемелік еңбектері мен әдіскер ғалымдардың айқындаған жаңа бағыттары талданды. Талдау нәтижесінде 9 сынып оқушыларына монологтік сөз мәдениетін оқытудың мақсаты, ұсынылатын білім мазмұны мен оны меңгерудің жолдары анықталды. Монологтік оқытуда білім берудегі подкасттарды пайдаланудың тиімділігі дәлелденді. Қазақ тілін оқытуда тілдік дағдыларды монологтік сөз мәдениетінің талаптарымен ұштастыра отырып жетілдірудің жолдары айқындалды. Оқушылардан сауалнама алынып, соның нәтижесінде

қалыптастыру экспериментін жүргізуге арналған тапсырмалардың түрлері әзірленді. Монологтік сөз мәдениетін қалыптастыруда монологтік сөйлеу мен тілдік дағдыларды дамытудың әдістемелік жүйесі ұсынылды.

Қорытынды

Зерттеу мәселесі бойынша отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектеріне шолу жасай отырып, оқушылардың монологтік сөз мәдениетін қалыптастыру мәселесі түрлі аспектіде қарастырылды. Соның ішінде подкасттардың оқушылардың монологтік сөз мәдениетін дамытудағы рөлі айқындалды. Ең алдымен подкасттар ақпаратты аудио форматта ұсыну арқылы оқушылардың ақпаратты қабылдау және өңдеу қабілеттерін дамытатындығы айқындалды. Подкаст әдісін қолдану оқушылардың тыңдау, сөйлеу, және талдау дағдыларын дамыту үшін қажетті құрал екендігі эксперименттік бақылау нәтижесінде анықталды. Подкасттарды тыңдау оқушылардың сөздік қорын байытып, олардың жаңа сөздерді еске сақтауға және қолдануға көмектесетіндігі сауалнама барысында айқындалды. Қорытындылай келе, оқу процесіне подкасттарды қолдану:

- оқушылар өз ойларын жүйелі жеткізуге дағдыланады, өз пікірлерін еркін айтуға үйренеді;
- подкасттармен жұмыс оқушылардың пәнді терең түсінулеріне жағдай туғызады және пәнге деген қызығушылығын арттырады;
- подкасттармен жұмыс оқушылардың оқуға деген мотивациясын арттырады;
- подкастты тыңдау арқылы оқушылардың тілдік дағдылары қалыптасады;
- күрделі идеялар мен концепцияларды түсінуге көмектеседі.
- подкастты тыңдау монологтік сөз мәдениетін қалыптастыруға өз септігін тигізеді.

Жоғарыда келтірілген қорытындыларды негіздей келе, мақалада подкасттарды қолдану оқушылардың монологтік сөз мәдениетін жетілдірудің бірден-бір тиімді жолы екендігі дәлелденді.

Бұл зерттеу осы подкасты пайдалану арқылы оқушылардың монологтік сөйлеу мәдениетінің жақсарғанын анықтауға бағытталған. Подкасттар оқушылардың танымдық қабілеттері мен сөйлеу мәдениетін дамытуда тиімді құрал болып табылады. Олар тыңдау дағдыларын жетілдіріп, сөздік қорды байытып, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді. Подкасттарды оқу құралы ретінде қолдану тәжірибесі олардың оқу процесіне оң әсерін тигізетінін көрсетеді. Зерттеу нәтижелері подкасттардың білім беру саласында тиімді қолданылу жолдарын анықтап, оқу әдістемесін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Мүдделер қақтығысы

Мақалада мүдделер қақтығысы жоқ

Авторлардың қосқан үлесі

Б.С. Бейсенбаева – зерттеу тақырыбына қатысты шетелдік және отандық ғалымдардың еңбектерін зерделеп, тұжырымдар жасауға өз үлесін қосты. А.Қ. Рауандина – мақала материалдарын жинақтау, саралап, талдау жасауға қажетті деректер жинауға ат салысты. Г.К. Жылқыбай – мақала мазмұнын сыни тұрғыдан қайта қарау, мақаланы рәсімдеумен айналысты. Зерттеудің барлық аспектілері бойынша авторлар тең дәрежеде жауапты болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Уәли Н. Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері. Монография. – Алматы: «Қазақ тілі» баспасы, 2021. – 424 б.
2. Уәлиев Н. Сөз мәдениеті. – Алматы: Мектеп, 1984. – 107 б.
3. Уәли Н. Қазақтың дәстүрлі сөзсаптамы: тілтанымдық үзіктер. – Алматы: «Қазақ тілі» баспасы, 2020. – 208 б.

4. Байтұрсынұлы А. Алты томдық шығармалар жинағы. – Алматы: «Ел-шежіре», – 2013. Т. I: – 384 б.
5. Сыздық Р.С. Сөз қолданысы және әдеби норма. Жазушы және сөз мәдениеті. – Алматы: Ғылым, 1983.–152 б.
6. Сыздық Р. Сөз құдіреті. – Алматы: Санат, 1997. – 224 б.
7. Сыздық Р.С. Ауызша дамыған қазақ әдеби тілі. – Алматы: Дайк-Пресс, 2014. –242 б.
8. Сыздық Р.С. Тілдік норма және оның қалыптануы (кодификациясы). – Алматы: Ел-шежіре. 2014. – 292 б.
9. Сыздық Р.С. Сөз-сазы (сөзді дұрыс айту нормалары). – Алматы: Санат, 1995.–120 б.
10. Оразбаева Ф. Тілдік қатынас негіздері. Оқулық. – Алматы: Print-S, 2005. – 145 б.
11. Тұяқбаева Р.Р., Ашенова А.Т., Мансұров Н.Б. Қазақ тілін оқыту үдерісінде қолданылатын тапсырма түрлері // Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Филология сериясы. – 2023. – №1(142). – Б. 97-105. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2023-142-1-97-105>
12. Дәулетбекова Ж.Т., Рай Қ.М. Сөйлей білу – өнер. – Алматы: Ғылым ордасы, 2013. – 120 б.
13. Сысоев П.В. Подкасты в обучении иностранному языку // Язык и культура [Электронный ресурс]. – 2014. – №2 (26). – С. 189-201. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/podkasty-v-obuchanii-inostrannomu-yazyku> (қаралған күні: 04.12.2024).
14. Hasan MM. Podcast Applications in Language Learning: A Review of Recent Studies // English Language Teaching. – 2013. – №6(2). – P.128-134. DOI: 10.5539/elt.v6n2p128
15. Phillips B. Student-Produced Podcasts in Language Learning – Exploring Student Perceptions of Podcast Activities // IAFOR Journal of Education. – 2017. – №5 (3). – P.158-170. DOI:10.22492/ije.5.3.08
16. Michaela G. Ramirez. The Use of Podcasts for Language Learning: A Systematic Review of Literature // International Journal of English Language Studies, 2024, 6 (1), 47-53 pp. DOI:10.32996/ijels.2024.6.1.4
17. Yoestara M., Zaiyana Putri. Universitas Serambi PODCAST: An alternative way to improve EFL students' listening and speaking performance // Englisia Journal of language education and humanities, 2019, 6(1),15-26 pp. DOI:10.22373/ej.v6i1.3805
18. Хабиб Алви Жамалул Лайель, Эди Сусено. Жасөспірім білім алушыларға арналған подкаст материалын пайдалану арқылы сөйлеу шеберлігін арттыру. URL: (PDF) Enhancing Speaking Skill by Utilizing Podcast Material for Teenager Learners | ELT Worldwide: Journal of English Language Teaching - Academia.edu) (қаралды: 28.04.2024)
19. Клычниязова Г., Сырлыбаева Г. Оқушылардың айтылым мәдениетін қалыптастырудың лингвистикалық аспектілері // Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы: Филология сериясы. – 2024. – № 1. – Б. 248-263.
20. Оразбаева Ф., Дәулетбекова Ж. Коммуникативтік-прагматикалық парадигма: айтылым мәдениетін қалыптастырудың маңызы мен мүмкіндіктері // ҚазҰУ Хабаршысы: Филология сериясы. № 3(183), 2021, 40-49 бб.

Б.С. Бейсенбаева¹, А.К. Рауандина², Г.К. Жылкыбай¹

¹Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави, Туркестан, Казахстан

²КазНПУ имени Абая, Алматы, Казахстан

Эффективность метода подкаста в формировании культуры монологической речи обучающихся

Аннотация. В этой статье рассматривается эффективность использования учебных подкастов для развития монологической речи учащихся. В современной системе образования подкасты как один из инновационных методов широко применяются для того, чтобы сделать учебный процесс более интерактивным и интересным. Анализируются преимущества подкастов в образовательном процессе, такие, как доступность информации, возможность

обогащения словарного запаса и развития языковых навыков. Учебные подкасты способствуют повышению интереса учащихся к предмету и положительно влияют на развитие их речевой культуры и коммуникативных навыков. Основная цель статьи — предложить педагогам способы эффективного использования подкастов в учебном процессе для повышения качества преподавания казахского языка. Главная цель статьи — представить научно обоснованную и экспериментально подтвержденную методическую систему для развития речевых и аудиторных навыков учащихся с помощью образовательных подкастов. Также определяются роль подкастов в учебном процессе, особенности и эффективность их применения в образовании. В статье исследуется влияние использования подкастов на способность учащихся понимать, анализировать и интерпретировать тексты. Определяется, как использование подкастов в учебном процессе влияет на развитие языковых навыков и речевой культуры учащихся. В соответствии с целью исследования определяются способы эффективного использования образовательных подкастов в процессе обучения, оцениваются их возможности в педагогической практике. На основе полученных данных и результатов анализа всесторонне рассматриваются преимущества интеграции подкастов в учебный процесс.

Ключевые слова: культура речи, подкаст, образование, языковые навыки, аудирование, произношение, процесс обучения, языковые навыки.

B.S. Beisenbaeva¹, A.K. Ravandina², G.K. Zhylykybay¹

¹*International Kazakh-Turkish University named after Khoja Ahmet Yasawi, Turkestan, Kazakhstan,*

²*Abay KazNPU, Almaty, Kazakhstan*

The effectiveness of the podcast method in forming the culture of students' monologue speech

Abstract. This article examines the effectiveness of using educational podcasts in developing students' monologic speech culture. As one of the innovative methods in the modern education system, podcasts are widely used to make the learning process more interactive and engaging. The advantages of podcasts in the educational process, such as the accessibility of information, vocabulary enrichment, and the development of language skills, are analyzed. Educational podcasts increase students' interest in the subject and have a positive impact on the development of their speech culture and communicative skills. The main purpose of this article is to offer teachers ways of effectively using podcasts in the learning process to improve the quality of teaching the Kazakh language. The primary goal of the article is to present a scientifically grounded and experimentally proven methodological system for developing students' speaking and listening skills through educational podcasts. In addition, the role of podcasts in the learning process is defined, and the features and effectiveness of their use in education are analyzed. The article studies the impact of using podcasts in Kazakh language lessons on students' ability to understand, analyze, and interpret texts. It is determined how the use of podcasts in the learning process influences the development of students' language skills and speech culture. According to the purpose of the study, ways of effectively using educational podcasts in the educational process are identified, and their potential in pedagogical practice is evaluated. Based on the data and analysis results obtained, the advantages of integrating podcasts into the learning process are comprehensively analyzed.

Keywords: speech culture, podcast, education, language skills, listening, pronunciation, learning process, language skills.

References

- Uali N. Kazakh word culture. Monograph [Theoretical foundations of Kazakh word culture. Monograph]. (Kazakh tili, Almaty, 2021, 424 p.) [in Kazakh]
- Ualiev N. Soz madenieti [Word culture] (Mektep, Almaty, 1984, 107 p.) [in Kazakh]

3. Uali N. Kazaktyn dasturlı sozsaptamy: tiltanymdyq uzıktır [Kazakh traditional vocabulary: linguistic fragments] (Qazaq tili, Almaty, 2020, 208 p.) [in Kazakh]
4. Baitursynuly A. Alty tomdyk shygarmalar jinagy. T. I [Collection of works in six volumes. Vol. 1] (El-shejire, Almaty, 2013, 384 p.) [in Kazakh]
5. Syzdyk R.S. Soz qoldanysy jane adebi norma. Jazushy jane soz madenietı [Word usage and literary norm. Writer and word culture] (Gylım, Almaty, 1983, 152 p.) [in Kazakh]
6. Syzdyk R. Soz qudıretı [The power of words]. (Sanat, Almaty, 1997, 224 p.) [in Kazakh]
7. Syzdyk R.S. Auyzsha damygan kazak adebi tılı [Orally developed Kazakh literary language] (Daik-Pres, Almaty, 2014, 242 p.) [in Kazakh]
8. Syzdyk R.S. Tildik norma jane onyn qalyptanuy (kodifikasiyası) [Language norm and its formation (codification)] (El-shejire, Almaty, 2014, 292 p.) [in Kazakh]
9. Syzdyk R.S. Soz-sazy (sozdi durys aitu normalary) [Words (norms of correct pronunciation)] (Sanat, Almaty, 1995, 120 p.) [in Kazakh]
10. Orazbaeva F. Tildik katynas negizderi [Basics of language communication] (Print-S, Almaty, 2005, 145 p.) [in Kazakh]
11. Tuyakbaeva R.R., Ashenova A.T., Mansurov N.B. Kazak tilin okytu uderisinde koldanylatyn tapsyrma turleri [Types of tasks used in the process of teaching the Kazakh language]. Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University, Philology Series, №1 (142), 97-105 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2023-142-1-97-105> [in Kazakh]
12. Dauletbekova J.T., Rai Q.M. Soilei bilu – oner [Speaking is an art] (Gylım ordasy, Almaty, 2013, 120 p.) [in Kazakh]
13. Sysoev P.V. Podkasty v obuchenii inostrannomu iazyku [Podcasts in foreign language learning]. Yazık I Kultura [Electronic recourse] – Available at: <https://cyberleninka.ru/article/v/podkasty-v-obuchenii-inostrannomu-azyku> (accessed: 14.02.2020) [in Russian]
14. Hasan M.M. Podcast Applications in Language Learning: A Review of Recent Studies, English Language Teaching, 6 (2), 128-134 (2013). DOI:10.5539/elt.v6n2p128
15. Phillips B. Student-Produced Podcasts in Language Learning – Exploring Student Perceptions of Podcast Activities. IAFOR Journal of Education, 5(3), 158-170 (2017). DOI:10.22492/ije.5.3.08 [in English]
16. Ramirez M.G. The Use of Podcasts for Language Learning: A Systematic Review of Literature. International Journal of English Language Studies, 6(1), 47-53 (2024). DOI:10.32996/ijels.2024.6.1.4
17. Marisa Yoestara, Zaiyana Putri. Universitas Serambi PODCAST: An alternative way to improve EFL students' listening and speaking performance // Englisia Journal of language education and humanities, 6(1), 15-26 (2019) DOI:10.22373/ej.v6i1.3805
18. Laiel H.A.J., Suseno E. Enhancing Speaking Skill by Utilizing Podcast Material for Teenager Learners. Journal of English Language Teaching, Volume 10, Number 1, 11-27 (2023). DOI: <https://doi.org/10.26858/eltww.v10i1.36428> (accessed: 28.04.2024) [in Kazakh]
19. Klychniazova G., Syrlybaeva G. Linguistic aspects of the formation of students' speech culture. Bulletin of the Eurasian Humanities Institute, №1, 248-262 (2024) [in Kazakh]
20. Orazbaeva F., Dauletbekova J. Communicative-pragmatic paradigm: the importance and opportunities for the formation of speech culture. Eurasian Journal of Philology: Science and Education, №3(183), 40-49 (2021). DOI: <https://doi.org/10.26577/EJPh.2021.v183.i3.ph5> [in Kazakh]

Авторлар туралы мәлімет:

Бейсенбаева Б.С. – PhD докторант, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Түркістан, Қазақстан. E-mail: bbs7682@mail.ru, ORCID: 0000-0002-5782-6298.

Рауандина А.Қ. – педагогика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. E-mail: aizhamal@bk.ru, ORCID: 0009-0009-9180-4234.

Жылқыбай Г.Қ. – хат-хабар үшін автор, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Түркістан, Қазақстан. E-mail: zakiton24@mail.ru, ORCID: 0000-0002-1950-8686.

Бейсенбаева Б.С. – докторант PhD, Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмета Ясави, Туркестан, Казахстан. E-mail: bbs7682@mail.ru, ORCID: 0000-0002-5782-6298.

Рауандина А.К. – кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. E-mail: aitzhamal@bk.ru, ORCID: 0009-0009-9180-4234.

Жилкибай Г.К. – автор для корреспонденции, кандидат филологических наук, доцент, Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмета Ясави, Туркестан, Казахстан. E-mail: zakiton24@mail.ru, ORCID: 0000-0002-1950-8686.

Beisenbaeva B.S. – PhD student, Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan. E-mail: bbs7682@mail.ru, ORCID: 0000-0002-5782-6298.

Rauandina A.K. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: aitzhamal@bk.ru, ORCID: 0009-0009-9180-4234.

Zhylkybay G.K. – corresponding author, Candidate of Philology, Associate Professor, Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan, Kazakhstan. E-mail: zakiton24@mail.ru, ORCID: 0000-0002-1950-8686.

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).